

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

۹۸۴۷۸

دانشگاه باقر العلوم

پایان نامه کارشناسی ارشد علوم سیاسی

عنوان:

مبانی فقهی انتخابات

از دیدگاه امام (ره) و دیگر مراجع قم

استاد راهنما:

حجة الاسلام دکتر منصور میراحمدی

۱۳۸۷ / ۲ / ۲۲

استاد مشاور:

حجة الاسلام دکتر داود فیرحی

نگارنده:

محسن کبیری آستانجین

۹۸۴۷۸

۱۳۸۵

تقدیم به:

پدر زحمت کش و مادر رنجورم، که همیشه سوخته‌اند تا ما در تاریکی نماییم

تقدیر و تشکر

"من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق"

از راهنمایی و مساعدت استاد محترم دکتر میراحمدی که راهنمایی این تحقیق را بر عهده داشتند و مشاوره استاد محترم دکتر فیرحی که مشاور این تحقیق بودند و نیز از تلاش‌های بسیار زیاد، مسئولان و استادان دانشگاه باقرالعلوم که در این جالازم می‌دانم از آنها تشکر و سپاسگزاری نمایم. همچنین از جناب آقای کریم تبار که امور رایانه‌ای و صفحه‌آرایی این رساله را به عهده داشتند و نیز از مسئولان کتابخانه مخصوصاً آقای نجف پور و جلیلی تقدیر و تشکر می‌کنم. و همچنین از همسرم و فرزندانم تشکر می‌کنم که صبورانه، سختی‌ها را تحمل می‌کنند.

عنوان پایان نامه: مبانی فقهی انتخابات از دیدگاه امام (ره) و دیگر مراجع قم

نام و نام خانوادگی دانشجو: محسن کبیری آستانجین رشته: علوم سیاسی مقطع: کارشناسی ارشد

استاد راهنما: حجة الاسلام دکتر منصور میراحمدی استاد مشاور: حجة الاسلام دکتر داود فیرچی

تاریخ دفاع:

تاریخ تصویب:

تحقیق حاضر به بررسی مبانی فقهی انتخابات از دیدگاه امام و دیگر مراجع قم می‌پردازد. در این پژوهش هدف اصلی، تبیین مبانی فقهی انتخابات از دیدگاه امام و دیگر مراجع قم می‌باشد. پایان‌نامه حاضر در صدد یافتن پاسخ علمی برای این سؤال اصلی بود که مبانی و استدلال‌های فقهی مشروعیت انتخابات از دیدگاه امام و مراجع تقلید قم چیست؟ فرضیه این تحقیق عبارتست از: بیعت، شورا و ... از جمله مبانی و استدلال‌های فقهی است که امام و مراجع تقلید قم برای اثبات مشروعیت انتخابات مورد بحث و توجه قرار داده‌اند. برای یافتن پاسخ این سؤال، این تحقیق در هفت فصل مطرح شده است. در فصل اول، مفاهیم و کلیات تحقیق از قبیل بیعت، شورا و ... مطرح شده است. در ضمن بعد از تعریف لغوی و اصطلاحی بیعت، دو دیدگاه در مورد رابطه بیعت با انتخاب مطرح شد که یک دیدگاه قائل به متفاوت بودن آن دو است و دیدگاه دیگر به یکسان بودن بیعت و انتخابات را مطرح می‌کند. در فصل دوم، بعد از زندگی‌نامه مختصر از حضرت امام، به رابطه فقه و سیاست از دیدگاه حضرت امام می‌پردازد و بعد از آن به بررسی مبانی فقهی انتخابات از طریق بیعت را مطرح می‌کند و امام به یکسان بودن بیعت با انتخابات قائل است. فصل سوم به مبانی فقهی انتخابات از دیدگاه آیت الله حائری را مطرح می‌کند، از نظر حائری بیعت با انتخابات یکی می‌باشد. البته لازم به ذکر است که حائری، بیعت را عقد نمی‌داند چون نمی‌تواند اختیارات بی‌نهایت به ولایت بدهد. مبانی فقهی انتخابات از دیدگاه آیت الله معرفت در فصل چهارم مطرح می‌شود که از نظر وی ولی فقیه نه انتصاب مطلق است و نه انتخاب مطلق بلکه بین انتصاب و انتخاب می‌باشد و ایشان هم بیعت را با انتخابات یکی می‌داند. در فصل پنجم، نظر آیت الله مکارم مطرح می‌شود که از نظر وی انتخابات ربطی به بیعت ندارد چون انتخابات برای اعطای مقام می‌باشد و بیعت برای اطاعت. دیدگاه آیت الله منتظری در فصل ششم مطرح می‌شود که ایشان هم بیعت را با انتخابات یکی می‌داند و وی انتخاب را شبیه وکالت می‌داند. فصل هفتم در چهار موضوع، "مبنای ولایت فقیه"، "یکسان بودن بیعت و انتخابات"، "ماهیت بیعت" و شورا و انتخابات به نقاط اشتراک و افتراق دیدگاه فقهی امام و مراجع تقلید قم درباره انتخابات را مطرح می‌کند. نکات زیر می‌توان به عنوان نتایج این تحقیق دانست:

- ۱- امام خمینی و بیشتر مراجع تقلید مورد نظر مسئله انتخابات را از منظر فقهی مورد توجه قرار داده‌اند.
- ۲- بیشتر فقهای مورد بحث مشروعیت انتخابات را از طریق بیعت ثابت می‌کنند.
- ۳- برخی از فقها میان مفهوم انتخابات و بیعت تفاوت قائل شده از این رو برخی از راه‌های دیگر به اثبات مشروعیت انتخابات پرداخته و برخی آن را در دوران غیبت فاقد مبنای فقهی دانسته‌اند.

فهرست مطالب

- ۱- مقدمه: طرح تحقیق و چار چوب نظری ۱
- ۱- بیان مسئله ۲
- ۲- علت انتخاب موضوع، اهمیت و فایده آن ۲
- ۳- سابقه پژوهش ۳
- ۴- سؤال اصلی پژوهش ۳
- ۵- فرضیه پژوهش ۳
- ۶- مفاهیم و متغیرها ۳
- ۷- سئوالات فرعی پژوهش ۴
- ۸- پیش فرض‌های پژوهش ۵
- ۹- اهداف پژوهش ۵
- ۱۰- روش پژوهش ۵
- ۱۱- روش گردآوری اطلاعات و داده‌ها ۶
- ۱۲- سازمان‌دهی پژوهش ۷
- فصل اول: مفاهیم و کلیات ۸
- مقدمه: ۹
- ۱- مبانی فقهی ۱۰

- ولایت فقیه، مبنای فقهی یا کلامی ۱۱
- تفاوت‌های دو دیدگاه در مورد ولایت فقیه ۱۲
- ۲- انتخابات و پیدایش آن: ۱۳
- حق رأی ۱۵
- الف: رأی نشانه مشارکت مردم ۱۶
- ب: ترویج لسان سیاسی ۱۶
- ج: انشاء و انتقال تصمیمات سیاسی ۱۶
- ۳- بیعت ۱۷
- معنای لغوی بیعت: ۱۷
- معنای اصطلاحی بیعت ۱۷
- بیعت در قرآن ۲۰
- بیعت با پیامبر ۲۲
- ۱- بیعت بر اسلام ۲۲
- ۲- بیعت عقبه اول ۲۲
- ۳- بیعت عقبه دوم ۲۳
- ۴- بیعت بدر ۲۳
- ۵- بیعت رضوان یا شجره ۲۳
- ۶- بیعت فتح ۲۳
- ۷- بیعت نساء ۲۳
- ۸- بیعت غدیر ۲۳
- ۱- بیعت عقبه دوم ۲۴
- ۲- بیعت غدیر ۲۴
- ماهیت بیعت ۲۵

۲۵ نوع عقد
۲۶ بیعت و انتخابات
۲۷ تفاوت انتخابات و بیعت
۲۸ یکسان بودن انتخابات و بیعت
۲۹ ۴- شورا
۲۹ الف: مفهوم شورا
۳۰ ب: تعریف اصطلاحی شوری:
۳۳ فوائد و آثار مشورت بر جامعه
۳۴ شورا و انتخابات
۳۵ ۵- مراجع قم
۳۷ فصل دوم: مبانی فقهی انتخابات از دیدگاه امام خمینی (ره)
۳۸ مقدمه
۳۸ زندگی نامه حضرت امام خمینی (ره)
۳۹ اساتید امام
۴۰ فقه و سیاست از دیدگاه امام خمینی
۴۰ معنای فقه و سیاست
۴۰ سیاست از دیدگاه امام
۴۱ رابطه فقه و سیاست از دیدگاه امام خمینی
۴۲ بیعت و انتخابات
۴۲ یکی بودن بیعت و انتخابات (رای) از نظر امام (ره)
۴۵ بیعت از نظر امام
۴۵ بررسی فقهی بیعت از نظر امام
۴۶ اهمیت انتخابات از دیدگاه امام خمینی

۴۸.....	رای از نظر امام.....
۴۸.....	رای و تکلیف الهی.....
۴۸.....	رای و تعیین سرنوشت.....
۴۹.....	رای و یکسان بودن مرد و زن.....
۴۹.....	رای و آزادی.....
۵۰.....	مشروعیت و انتخابات.....
۵۱.....	۱- نظریه نصب الهی.....
۵۲.....	۲- نظریه انتخاب.....
۵۴.....	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....
۵۵.....	فصل سوم: مبانی فقهی انتخابات از دیدگاه آیت الله حائری حسینی.....
۵۶.....	مقدمه.....
۵۶.....	زندگی‌نامه‌ی سید کاظم حسینی حائری.....
۵۷.....	دیدگاه حائری در مورد ولایت فقیه.....
۵۷.....	نظام شورایی از نظر حائری.....
۶۰.....	مسئله شورا و احتمالات در آن.....
۶۳.....	بیعت و انتخابات.....
۶۳.....	یکسان بودن بیعت و انتخابات.....
۶۳.....	بیعت.....
۶۵.....	متفاوت بودن بیعت با معصوم و ولی فقیه.....
۶۵.....	بیعت و سیره مسلمانان.....
۶۶.....	انتخابات.....
۶۶.....	۱- انتخاباتی که زیر نظر ولی فقیه انجام می‌شود.....
۶۸.....	۲- انتخاب ولی فقیه.....

۶۸.....	اطاعت و انتخاب
۶۹.....	ملاک در انتخاب
۷۰.....	مراد از اکثریت
۷۱.....	فواید انتخابات
۷۲.....	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۷۳.....	فصل چهارم: مبانی فقهی انتخابات از دیدگاه آیت الله محمدهادی معرفت
۷۴.....	مقدمه
۷۴.....	زندگی‌نامه محمدهادی معرفت
۷۵.....	رابطه فقاقت و ولایت از دیدگاه آیت الله معرفت
۷۵.....	تعیین مقام رهبری از دیدگاه آیت اله معرفت
۷۷.....	بیعت و انتخابات
۷۷.....	یکسان بودن بیعت و انتخابات از دیدگاه آیت الله معرفت
۷۸.....	بیعت
۸۰.....	بیعت در زمان حضور
۸۰.....	فرق بیعت و وکالت
۸۲.....	بیعت در عصر غیبت
۸۳.....	بیعت از نظر عرف و شرع
۸۳.....	بیعت عقد است یا ایقاع
۸۵.....	انتخاب و ولایت
۸۶.....	اهمیت انتخابات در حکومت اسلامی
۸۶.....	اعتبار رأی اکثریت
۸۸.....	فرق انتخاب و وکالت
۸۹.....	شورا از نظر آیت الله معرفت

۸۹.....	مشورت در امر حکومت.....
۹۰.....	مشورت و رأی اکثریت.....
۹۲.....	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....
۹۴.....	فصل پنجم: مبانی فقهی انتخابات از دیدگاه آیت الله مکارم شیرازی.....
۹۵.....	مقدمه.....
۹۵.....	زندگی‌نامه ناصر مکارم شیرازی.....
۹۶.....	نظر آیت الله مکارم در مورد ولایت فقیه.....
۹۷.....	بیعت و انتخابات از دیدگاه آیت الله مکارم شیرازی.....
۹۷.....	یکسان نبودن بیعت و انتخابات.....
۹۸.....	بیعت.....
۱۰۰.....	چگونگی و شرایط بیعت.....
۱۰۰.....	ماهیت بیعت.....
۱۰۱.....	متفاوت بودن بیعت و وکالت.....
۱۰۲.....	بیعت با پیامبر(ص) و ائمه معصومین(ع).....
۱۰۳.....	بیعت با ولی فقیه.....
۱۰۴.....	عمومیت بیعت.....
۱۰۵.....	بیعت عقد است با ایقاع.....
۱۰۶.....	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری مطالب.....
۱۰۷.....	فصل ششم: مبانی فقهی انتخابات از دیدگاه آیت الله منتظری.....
۱۰۸.....	مقدمه.....
۱۰۸.....	زندگی‌نامه حسین علی منتظری.....
۱۰۹.....	نظر آیت الله منتظری در مورد ولایت فقیه.....
۱۱۱.....	نصب ولایت فقیه در مقام ثبوت و احتمالات آن.....

۱۱۳	دلایل انتخاب رهبر به وسیله انتخاب مردم
۱۱۳	۱- عقل و سیره عقلاء
۱۱۴	۲- ولایت، یک نوع قرارداد و معاهده
۱۱۴	۳- آیات مشورت
۱۱۵	۴- نامه حضرت علی(ع) و اهمیت به نظر مردم
۱۱۵	۵- انتخاب به وسیله شوری در صلح نامه امام حسن(ع) با معاویه
۱۱۶	۶- غصب بودن حکومت بدون مشورت با مردم
۱۱۶	۷- وظیفه مردم برای تعیین رهبر
۱۱۷	۸- نقش مردم در نامه مردم کوفه و امام حسین(ع)
۱۱۸	۹- آیات و روایات بیعت
۱۱۹	بیعت و انتخابات
۱۱۹	یکی بودن بیعت و انتخابات
۱۲۰	بیعت از دیدگاه منتظری
۱۲۱	بیعت با پیامبر(ص) و ائمه معصومین(ع)
۱۲۳	اثر بیعت
۱۲۴	ایجاد بیعت
۱۲۴	شارع و انتخابات
۱۲۷	نحوه انتخابات
۱۲۸	انتخابات مستقیم یا غیرمستقیم
۱۲۹	ملاک در انتخابات
۱۳۰	انتخابات عقد لازم یا جایز
۱۳۳	جمع بندی و نتیجه گیری

فصل هفتم: نقاط اشتراک و افتراق دیدگاه فقهی امام(ره) و مراجع تقلید قم در باره

انتخابات.....	۱۳۴
مقدمه.....	۱۳۵
۱- مبنای ولایت فقیه.....	۱۳۵
الف: موافقین.....	۱۳۵
ب: مخالفین.....	۱۳۶
ج: تفصیل یعنی نه موافق مطلق و نه مخالف مطلق.....	۱۳۶
۲- یکسان بودن بیعت و انتخابات.....	۱۳۷
الف: موافقین.....	۱۳۷
ب: مخالفین.....	۱۳۸
۳- ماهیت بیعت.....	۱۳۹
الف: موافقین.....	۱۳۹
ب: مخالفین.....	۱۳۹
۴- شورا و انتخابات.....	۱۴۱
خاتمه: جمع بندی و نتیجه گیری.....	۱۴۲
فهرست منابع.....	۱۴۶

مقدمه:

طرح تحقیق و چار چوب نظری

۱- بیان مسئله

با توجه به این که انتخابات مفهوم جدید و مدرن می‌باشد ولی در حال حاضر برای انتخاب کارگزاران حکومتی، بهترین روش به حساب می‌آید و حتی می‌توان این روش را نسبت به حاکم اسلامی نیز تعمیم داد به همین خاطر در این تحقیق در صدد هستیم تا بینیم که چه قدر مراجع توانسته‌اند برای انتخابات مبانی فقهی تدوین کنند و علاوه بر آن در این تحقیق تلاش خواهیم کرد تا رابطه و نسبت انتخابات را با مفاهیمی از قبیل بیعت و شورا مورد بررسی قرار بدهیم تا تبیین شود که فقها چقدر توانسته‌اند انتخابات را با مفاهیمی از قبیل بیعت و ... ربط بدهند به بیان دیگر ما در این تحقیق تلاش خواهیم کرد تا دیدگاه فقهاء را در باره انتخابات بررسی کنیم.

۲- علت انتخاب موضوع، اهمیت و فایده آن

علت انتخاب موضوع، علاوه بر علاقه شخصی نگارنده، جهت تبیین مبانی فقهی انتخابات و رابطه انتخابات با بیعت و شورا می‌باشد تا رابطه این‌ها مشخص گردد.

با توجه به مطالب بالا، اهمیت موضوع نیز مشخص می‌گردد که انتخابات در جامعه امروزی اهمیت بسیار دارد و کارگزاران حکومتی بر اساس همین روش انتخاب می‌شوند و حتی می‌توان گفت که بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، حاکم اسلامی نیز با این روش انتخاب شده است.

فایده موضوع این است که جایگاه انتخابات در تعالیم دینی روشن می‌شود و به نظر می‌رسد این فایده عملی برای زندگی کنونی مردم ایران دارد.

۳- سابقه پژوهش

آثار متعددی تاکنون پیرامون انتخابات به طبع رسیده و هر یک از آنها از بُعد خاصی مسئله را مورد بررسی قرار داده‌اند از جمله منابعی که تا حدودی سؤال تحقیق حاضر را پاسخ داده: کتاب "انتخابات و مجلس در کلام و پیام امام خمینی" در این کتاب مباحثی چون "انتخابات"، "اهمیت انتخابات" و غیره مورد بررسی قرار گرفته است ولی در مورد مبانی فقهی انتخابات اظهار نظر نکرده است.

به نظر می‌رسد به این مسئله که جایگاه انتخابات در تعالیم اسلامی چگونه می‌باشد؟ و آیا انتخابات دارای مبانی فقهی می‌باشد؟ نپرداخته‌اند، بنابر این می‌توان گفت که این تحقیق فاقد مطالعات تحقیقاتی می‌باشد.

پس در این تحقیق بررسی خواهیم کرد که امام و مراجع چه قدر توانسته‌اند برای انتخابات مبانی فقهی تدوین کنند.

۴- سؤال اصلی پژوهش

مبانی و استدلال‌های فقهی مشروعیت انتخابات از دیدگاه امام و مراجع تقلید قم چیست؟

۵- فرضیه پژوهش

بیعت، شورا و ... از جمله مبانی و استدلال‌های فقهی است که امام و مراجع تقلید قم برای اثبات مشروعیت انتخابات مورد بحث و توجه قرار داده‌اند.

۶- مفاهیم و متغیرها

در این تحقیق از واژه‌ها و مفاهیم مختلفی استفاده خواهد شد از جمله:

الف: مبانی فقهی

در این تحقیق، منظور از مبانی فقهی آن دسته از پایه‌ها و بنیان‌هایی است که فهم و استنباط فقهی بر اساس آنها شکل می‌گیرد و زیربنای حجیت و اعتبار احکام شرعی تلقی می‌گردد.

ب: مشروعیت

در این تحقیق منظور از مشروعیت توجیه عقلی اعمال قدرت حاکم و قبول و اطاعت از حاکمیت وی از سوی مردم است.

ج: مرجع تقلید

مراجعی که چهار شرط زیرا داشته باشند. در این تحقیق به نظریات آنها پرداخته خواهد شد:

اجتهاد داشته باشد.

صاحب رساله باشد.

ساکن قم باشد.

به بحث انتخابات پرداخته باشد.

متغیرهای مستقل: مبانی فقهی از قبیل بیعت، شورا و...

متغیرهای وابسته: مشروعیت انتخابات

در ضمن هر یک از مفاهیم بالا، در فصل مربوطه توضیح بیشتری داده خواهد شد.

۷- سئوالات فرعی پژوهش

مفهوم بیعت، شورا و انتخابات چیست و رابطه این دو مفهوم با انتخابات چیست؟

مهمترین مبانی و استدلال‌های فقهی امام(ره) در مشروعیت انتخابات چیست؟

مهمترین مبانی و استدلال‌های فقهی آیت الله حائری در مشروعیت انتخابات چیست؟

مهمترین مبانی و استدلال‌های فقهی آیت الله معرفت در مشروعیت انتخابات چیست؟

مهمترین مبانی و استدلال‌های فقهی آیت الله مکارم در مشروعیت انتخابات چیست؟

مهمترین مبانی و استدلال‌های فقهی آیت الله منتظری در مشروعیت انتخابات چیست؟

نقاط اشتراک و افتراق دیدگاه فقهی امام(ره) و مراجع تقلید قم درباره انتخابات کدام است؟

۸- پیش فرض‌های پژوهش

دیدگاه فقها در باره انتخابات مبتنی بر مبانی خاص فقهی آنان است.

۹- اهداف پژوهش

تبیین مبانی فقهی انتخابات

تبیین رابطه مفهوم انتخابات با مفاهیم بیعت و شورا.

۱۰- روش پژوهش

توصیفی - تحلیلی

در این پژوهش ضمن توصیف دیدگاه فقه‌های مورد بحث در باره انتخابات به تحلیل استدلال‌ها و مبانی فقهی دیدگاه آنها پرداخته می‌شود.

الگوی روش این پایان نامه با توجه به این که به دیدگاه‌های فقه‌های متعدد می‌پردازد، فقهایی که از نظر مبانی فقهی در یک مکتب فقهی قرار می‌گیرند. نظریه مقایسه‌ای از نوع مقایسه نزدیک است.

برای پژوهش سیاسی، روش مقایسه‌ای ابزاری ضروری می‌باشد. با توجه به این که استفاده از طرح تجربی کاملاً کنترل شده برای مطالعه ارتباط میان پدیده‌های سیاسی تقریباً غیرممکن است، پس یک طرح مقایسه‌ای اغلب بهترین جایگزین به شمار می‌رود. بنابر این می‌توان گفت: "دلیل عمده برای پژوهش مقایسه‌ای منعکس‌کننده ماهیت اساسی پژوهش در علوم اجتماعی است، بدین معنا که چون تقریباً هرگز نمی‌توان از روش تجربی استفاده نمود. پس باید از روش‌های دیگر از جمله روش مقایسه‌ای بهره برد. ما بر خلاف دانشمندان علوم دقیقه نمی‌توانیم به کارهای دقیق تجربی بپردازیم و مثلاً میزان تاثیر یک رهبری نتایج خط‌مشی سیاسی را اندازه‌گیری نماییم. بنابر این می‌توانیم از مقایسه‌های دیگر استفاده نماییم. به طور

مشخص‌تر، ما معتقدیم به دو علت تحلیل مقایسه‌ای امری ضروری است: اول برای اجتناب از قوم‌مداری در تحلیل و دوم برای ایجاد آزمون، و در نهایت دوباره شکل دهی نظریه‌ها، مفاهیم و فرضیه‌های مربوط به آنها درباره ارتباط میان پدیده‌های سیاسی.^۱

می‌توان گفت که:

مطالعات تطبیقی سرآغاز درک، تجزیه و تحلیل و قضاوت در مورد مسائل سیاسی است و جایگاهی محوری در اندیشه بشری دارد. مقایسه نظری دو شخصیت موجب روشن‌تر شدن تبیین ما در مورد آنها می‌شود و به قول آلکسی دو توکویل بدون مقایسه کردن، ذهن قادر به پیشرفت نیست. پژوهش تطبیقی اهداف ذیل را دنبال می‌کند. نخست، به دست آوردن آگاهی از طریق گردآوری اطلاعات لازم در باره موضوع مورد مطالعه و در نهایت، شناخت عناصر اصلی آن، هدف دوم معیارهای برای درک وجوه تشابه و تمایز و در نهایت مقایسه بین آنها و سومین هدف به دست آوردن چهارچوب‌های کلی (نظری) و پیش‌بینی پدیده‌هاست! مقایسه هم مبتنی بر توصیف است، بدون توصیف نظریه‌ها و یا هر مورد مطالعه دیگر مقایسه مکان‌پذیر نیست.^۲

با توجه به این توضیحات، مقصود از الگوی روشی پایان‌نامه حاضر، روشی است که به مقایسه مبتنی بر توصیف دیدگاهها پرداخته، تلاش می‌کند ضمن توجه به نقاط مشترک دیدگاهها، بر نقاط افتراق تأکید بیشتری نماید.

۱۱- روش گردآوری اطلاعات و داده‌ها

روش گردآوری و جمع‌آوری اطلاعات در این تحقیق به روش کتابخانه‌ای می‌باشد.

- ۱- دیوید مارش و جری استوکر، روش و نظریه در علوم سیاسی، ترجمه امیرمحمد حاجی یوسفی، چاپ دوم، تهران: انتشارات پژوهش‌کده مطالعات راه‌بردی، ۱۳۸۴، صص ۲۸۳-۲۸۲.
- ۲- گابریل ا. آلموند - جی. بینگهام پاول جاننور - رابرت جی. مونت. چارچوبی نظری برای بررسی سیاست تطبیقی، ترجمه علیرضا طیب، تهران: مرکز آموزش مدیریت دولتی، چاپ اول، ۱۳۷۷، در مقدمه.

۱۲- سازمان‌دهی پژوهش

در این تحقیق پس از مقدمه، فهرست مطالب و طرح کلی موضوع، طی هفت فصل به مطالب خواهیم پرداخت.

فصل اول با عنوان "مفاهیم و کلیات" به توضیح مفاهیم اصلی رساله و ارتباط آنها با انتخابات می‌پردازد.

فصل دوم با عنوان "مبانی فقهی انتخابات از دیدگاه امام(ره)" به تبیین نظر امام در مورد انتخابات می‌باشد.

فصل سوم با عنوان "مبانی فقهی انتخابات از دیدگاه آیت الله حائری" به بررسی آن می‌پردازد.

"مبانی فقهی انتخابات از دیدگاه آیت الله معرفت" عنوان فصل چهارم می‌باشد.

فصل پنجم با عنوان "مبانی فقهی انتخابات از دیدگاه آیت الله مکارم شیرازی"، به تبیین این نظریه می‌پردازد.

فصل ششم با عنوان "مبانی فقهی انتخابات از دیدگاه آیت الله منتظری" به بررسی این نظریه می‌پردازد.

و در نهایت فصل هفتم با عنوان "نقاط اشتراک و افتراق دیدگاه فقهی امام(ره)" و مراجع تقلید قم در باره انتخابات به ارزیابی آن می‌پردازد.

پایان‌بخش این تحقیق، جمع‌بندی و نتیجه‌گیری است که ارائه می‌شود و با ذکر فهرست منابع، تحقیق به پایان می‌رسد.